

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNİVERSİTETİ**

**TƏBİƏT ELMLƏRİ, SƏNƏT VƏ TEXNOLOGİYA YÜKSƏK TƏHSİL FAKÜLTƏSİ
BAYTARLIQ TƏBABƏTİ DEPARTAMENTİ**

Beynəlxalq ticarətdə heyvan sağlamlığı və qida təhlükəsizliyi

SİLLABUS

**Tədris ili və semestri
2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri**

Müəllim: Natiq Cavadov

Razılaşdırılmışdır

Təsdiq edirəm

**Departament müdiri:
b.ü.f.d. S.C.Məmmədova**

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	Beynəlxalq ticarətdə heyvan sağlamlığı və qida təhlükəsizliyi, VEP 610, 8 AKTS
	Departament	Baytarlıq Təbabəti
	Program (bakalavr, magistr)	Magistr
	Tədris semestri	2026/27-ci tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim	Natiq Cavadov, AR-nın Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (AQTA) Heyvan sağlamlığı və bioloji təhlükəsizlik şöbəsinin baş məsləhətçisi, ABŞ-ın Xəstəliklərin Nəzarət Mərkəzləri/ Cənubi Qafqaz üzrə Tətbiqi Epidemiologiya və Laboratoriya Təlim Programı (US-CDC/SC FELTP) – İctimai sağlamlığı və heyvan sağlamlığı sahəsində dövlətə çalışan mütəxəssislər üçün təşkil olunan Tətbiqi Epidemiologiya İdarə olunması üzrə iki illik əhatəli geniş səviyyəli (Advance) ixtisas artırmaq təhsil programının məzunu, Tiflis, Gürcüstan, 2013-2015.
	E-mail	natig1917@gmail.com
	Telefon	(+994 50) 289 47 02
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Xəzər Universiteti (Neftçilər Kampusu)
	Məsləhət saati	Tələbələrle razılaşmadan sonra vaxt təyin ediləcək
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərsliklər 1. ÜHST (WOAH)-ın “Quruda yaşayan heyvanların sağlamlığı Kodeksi” (<i>Terrestrial Animal Health Code</i>) Quruda yaşayan heyvanlar üçün diaqnostik testlər və vaksinlər üzrə təlimat (<i>Manual of Diagnostic Tests and Vaccines for Terrestrial Animals</i>) https://www.woah.org/en/what-we-do/standards/codes-and-manuals/ 2. Thrusfield, M. & Christley, R. (2018). Baytarlıq epidemiologiyası (<i>Veterinary Epidemiology</i>), 4-cü nəşr. Wiley-Blackwell. https://www.wiley.com/en-us/Veterinary+Epidemiology%2C+4th+Edition-p-9781118280270 3. Dohoo, I., Martin, W., & Stryhn, H. (2014). Baytarlıq epidemioloji tədqiqatları (<i>Veterinary Epidemiologic Research</i>), 2-ci nəşr. VER Inc. https://www.verinc.ca/ 4. US CDC. İctimai səhiyyədə epidemiologiya prinsipləri (<i>Principles of Epidemiology in Public Health Practice</i>), 3-cü nəşr. https://www.cdc.gov/csels/dsepd/ss1978/ 5. WHO & FAO. (2021). Vahid Sağlamlıq: insan, heyvan və ətraf mühit sağlamlıq sistemlərinin gücləndirilməsi üçün əməliyyat çərçivəsi (<i>One Health: Operational Framework for Strengthening Human, Animal and</i>	

	<i>Environmental Health Systems</i> https://www.who.int/publications/i/item/9789240031415 6. https://www.youtube.com/watch?v=6OoFyLHqjLM 7. https://www.youtube.com/watch?v=XkODTPx84XQ 8. https://www.youtube.com/watch?v=6oSScHaoyks 9. https://www.youtube.com/watch?v=iPBmW7nB0Qg		
Kursun təsviri	Bu kurs heyvan sağlamlığının beynəlxalq ticarətdə idarə olunmasını Ümumdünya Heyvan Sağlamlığı Təşkilatının (<i>World Organisation for Animal Health – WOA</i>H) standartları əsasında təqdim edir. Kurs çərçivəsində beynəlxalq ticarətdə sanitar risklər (<i>sanitary risks</i>), xəstəlik statusu (<i>disease status</i>), şəffaflıq və bildiriş mexanizmləri (<i>transparency and notification mechanisms</i>), risk təhlili (<i>risk analysis</i>), sanitar tədbirlər (<i>sanitary measures</i>), zonalaşdırma (<i>zoning</i>), kompartmentallaşdırma (<i>compartmentalisation</i>) və beynəlxalq baytarlıq sertifikatlaşdırması (<i>international veterinary certification</i>) ətraflı şəkildə izah olunur.		
Kursun məqsədləri	Ümumi məqsəd: Bu kursun ümumi məqsədi tələbələrə beynəlxalq ticarətdə heyvan sağlamlığının qorunması və idarə olunması üzrə WOA H standartlarına əsaslanan nəzəri biliklər və praktik bacarıqlar qazandırmaqdır. Xüsusi məqsədlər: – WOA H Heyvan Sağlamlığı Kodekslərinin (<i>Animal Health Codes</i>) strukturunu və hüquqi əhəmiyyətini izah etmək; – Beynəlxalq ticarətdə heyvan xəstəliklərinin (<i>animal diseases</i>) rolunu və iqtisadi təsirini dəyərləndirmək; – Xəstəlik statusu (<i>disease status</i>) və rəsmi tanınma mexanizmlərini (<i>official recognition</i>) izah etmək; – Zonalaşdırma (<i>zoning</i>) və kompartmentallaşdırma (<i>compartmentalisation</i>) prinsiplərini tətbiq etmək; – Risk təhlilinin (<i>risk analysis</i>) ticarət qərarlarında rolunu izah etmək; – Sanitar tədbirlərin (<i>sanitary measures</i>) elmi əsaslarla seçilməsini əsaslandırmaq; – Beynəlxalq baytarlıq sertifikatlaşdırmasının (<i>international veterinary certification</i>) prinsiplərini öyrətmək.		
Təlimin nəticələri	Kursun sonunda tələbələr nəyi biləcəklər: – WOA H standartlarının (<i>WOAH standards</i>) beynəlxalq ticarətdə tətbiqini izah edə biləcəklər; – Xəstəlik statusunu (<i>disease status</i>) və ticarətə təsirini qiymətləndirə biləcəklər; – İdxal risk təhlilinin (<i>import risk analysis</i>) mərhələlərini tətbiq edə biləcəklər; – Zonalaşdırma (<i>zoning</i>) və kompartmentallaşdırma (<i>compartmentalisation</i>) yanaşmalarını müqayisə edəcəklər; – Sanitar tədbirləri (<i>sanitary measures</i>) elmi əsaslarla seçə biləcəklər; Beynəlxalq baytarlıq sertifikatlarını (<i>veterinary certificates</i>) şərh edə biləcəklər.		
Tədris metodları	Mühazirə		x
	Seminar		x
	Qrup müzakirəsi		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Fəallıq	Semestr ərzində	10
	Tapşırıq və testlər (Quiz 1,2,3)	Semestr ərzində	15
	Davamiyyət	Semestr ərzində	5
	Aralıq imtahanı		30
	Final imtahanı		40
	Yekun		100

Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)		<u>Dərsin təşkili</u> - Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar mühazirə zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır. - Yeni mövzu əyani vasitələrin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah ediləcəkdir. - Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri (Quiz) yoxlanılacaqdır. - Seminar məşğələləri zamanı tələbələrin əvvəlki mövzunu mənimsəmələri <u>Sifahi və yazılı sorğunun keçirilməsi</u> ilə hər dərs qiymətləndiriləcəkdir, semestrin sonunda isə orta qiyət çıxarılacaqdır (Fəallıq). <u>Ümumi qaydalar</u> Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs bu raxan tələbələr imtahana buraxılmır. Gecikmə Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qaib yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərs saatına buraxılır. Yoxlama işi (Quiz) Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazı bilər. İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. İmtahanda iştirak etməmə yalnız dekanlığın icazəsi ilə mümkündür. İctimai fəaliyyətlə əlaqədar imtahanlardan yayınma hallarına yol verilmir. İmtahanlar kumulyativ xarakterli olmalıdır. Aralıq və yekun imtahanların mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Son imtahanda sualların əksəriyyəti aralıq imtahandan sonra keçirilmiş materialların əsasında tərtib olunur. Tələbənin kursu başa vurmaı 65 və daha artıq bal toplamış tələbə kursu bitirmiş hesab olunur. Əks halda tələbə bu kursu yenidən keçməlidir. İmtahan qaydalarının pozuntuları İmtahanlarda mövcud qaydaların pozulması (köçürmə cəhdləri, köçürmələr, imtahanın gedişini pozmaq və digər qanunsuz hərəkətlər) hallarında tələbənin imtahan işi ləğv olunur. Dərslərdə davranış Tələbə dərs zamanı müvafiq akademik şəraitin yaradılması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. İcazəsiz danışığa, lüzumsuz hərəkətlərə və s. qeyri-etik davranışa qətiyyənl yol verilmir. Tələbə dərslərdə fəal şəkildə iştirak etməli, lazım olduqda suallar verməli və müzakirələrdən kənarda qalmamalıdır. Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq, həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.	
Həftə	Tarix/Gün	Fənnin mövzuları	Dərsliklər/Tapşırıqlar (səhifə)
I		Mövzu №1. Epidemiologiya və beynəlxalq ticarətə giriş	Əsas dərslik: Thrusfield M., Christley R., Veterinary Epidemiology, səh. 1–20. Əlavə oxu: Heyvan sağlamlığı və beynəlxalq ticarətə dair ümumi anlayışlar (General considerations, WOAHH Terrestrial Code)
II		Mövzu №2. Heyvan xəstəlikləri beynəlxalq ticarətdə risk amili kimi və onların yayılmasının ticarət yolları	Quruda yaşayan heyvanların sağlamlığı Kodeksi (WOAHH Terrestrial Code), giriş hissəsi; FAO / Qlobal Transsərhəd Heyvan Xəstəlikləri Çərçivəsi (GF-TADs) üzrə icmal materiallar
III		Mövzu №3. Epizootik status və epizootik rifah anlayışı	WOAHH Terrestrial Code, fəsil 1.4 (Animal Health Surveillance); fəsil 1.6 (Procedures for Self-declaration of Disease Status)

IV		Mövzu №4. Zonalaşdırma və kompartmentləşdirmə	WOAH Terrestrial Code, fəsil 4.3 (Zoning); fəsil 4.4 (Compartmentalisation)
V		Mövzu №5. Epizootoloji nəzarət və beynəlxalq bildiriş mexanizmləri	WOAH Terrestrial Code, fəsil 1.1 (Notification of Diseases); WOAH xəstəliklərin bildiriş sistemi (WAHIS) üzrə metodik materiallar
VI		Mövzu №6. Risk anlayışı: baytarlıq epidemiologiyası və beynəlxalq ticarət kontekstində	Thrusfield & Christley, risk və qeyri-müəyyənlik anlayışları; WOAH Terrestrial Code – riskə əsaslanan yanaşma (risk-based approach)
VII		Mövzu №7. İdxal riskinin təhlili	WOAH Terrestrial Code, fəsil 2.1 (Import Risk Analysis); SPS Agreement, Maddə 5
<u>Aralıq imtahanı</u>			
VIII		Mövzu №8. Heyvan mənşəli məhsullar və risk zənciri	WOAH Terrestrial Code – məhsul-spesifik fəsillər; Codex Alimentarius – ümumi risk yanaşmaları
IX		Mövzu №9. Beynəlxalq baytarlıq sertifikatlaşdırılması	WOAH Terrestrial Code, fəsil 5.1 (Veterinary Certification); WOAH sertifikatlaşdırma üzrə təlimat sənədləri
X		Mövzu №10. Tranzit, sərhəd nəzarəti və gəliş zamanı tədbirlər	WOAH Terrestrial Code, fəsil 5.5 (Animal health measures applicable during transit from the place of departure in the exporting country to the place of arrival in the importing country)
XI		Mövzu №11. Heyvanların peyvəndləmə proqramları	WOAH Terrestrial Code, fəsil 4.18.
XII		Mövzu №12. Xəstəlik ocaqları zamanı ticarət məhdudiyyətləri	WOAH Terrestrial Code – xəstəlik ocaqlarının idarə olunması prinsipləri; SPS Agreement çərçivəsində praktiki tətbiqlər
XIII		Mövzu №13. Xəstəlik ocaqları zamanı ticarət məhdudiyyətləri	WOAH Terrestrial Code – xəstəlik ocaqlarının idarə olunması prinsipləri; SPS Agreement çərçivəsində praktiki tətbiqlər
XIV		Mövzu №14. Ticarət mübahisələri və elmi sübutların rolu	Dünya Ticarət Təşkilatı (<i>WTO</i>) – SPS mexanizmləri; WOAH standartlarının ticarət mübahisələrində tətbiqi
XV		Mövzu №15. Müasir çağırışlar və beynəlxalq baytarlıq ticarətinin gələcəyi	WOAH strateji sənədləri; <i>One Health</i> yanaşması və emerging diseases üzrə icmal materiallar
<u>Final imtahanı</u>			

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcək.